

DÚAS ILLAS DESCOÑECIDAS DA RÍA DE AROUSA: SAGRES MAILLO FALCOEIRO

Por: Estanislao Fernández de la Cigona Núñez

MANEIRA DE INTRODUCCIÓN

Podemos garantir que tanto as Sagres, pequeno arquipélago de seu, como O Falcoeiro, illote solitario, preto da costa, son dentro do conxunto da ría de Arousa as illas máis descoñecidas de todas. Ó noso modo de ver, esta ignorancia provén por situarse ambas case por fóra da bocana norte da ría, rodeadas de costas inhóspitas e ata agora practicamente desertas e improductivas, como pode se-lo cabo Falcoeiro, da que unha delas toma o nome. Ademais, xeralmente, estas illas atópanse batidas polas grandes ondas oceánicas, o que dificulta, en grande maneira, a súa abordaxe en boas condicións de seguridade, agás nos mellores días do verán, cando as

Neste prado, rodeado de penedos, nas Sagres do sur, atopamo-las únicas parellas de gaivota escura (*Larus fuscus*) que crían no arquipélago.

encalmadas matutinas permiten a visita tanto dos mariscadores de a pé como dos escasos excursionistas que se achegan a elas.

A carencia de praias tampouco as fan atractivas para o turismo náutico estival que converte as illas e illotes deste inmenso mar interior en destino cobizado para pasa-lo día, entre os meses de maio e setembro. Lembrémo-las masivas visitas que sofren Sálvora, Vionta, Rúa e Xidoiro Areoso, entre outras moitas.

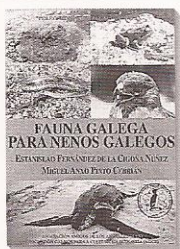
UNHA FAUNA SINGULAR POUCO ESTUDIADA

Todas estas dificultades restrinxen en grande maneira o seu uso polo home, converténdoo en lugar querencioso para a fauna mariña que se instala nelas dun xeito preferente e case exclusivo, a salvo de predadores e de visitantes inoportunos. As Sagres e maillo Falcoeiro, que se atopan a 5 Km escasos ó noroeste de Sálvora e moito máis preto de terra que aquela grande illa, son, sen embargo, moitísimo máis pequenas, pero ó número de aves mariñas que as ocupan para aniñar cada primavera, resultan máis ricas en variedade, pois nunca atopamos naquela grande illa privada (referímonos a Sálvora) outras aves que non sexan as vulgares gaivotas.

Sagres, xunto co illote Falcoeiro, son os restos da xigantesca restinga de pedra granito, da que a mesma Sálvora, algunha vez, formou parte, e que pechaba por poñente, formando un poderoso arco, a ría de Arousa. O que chama máis a atención do visitante son, sen dúbida, os altos penedos graníticos que, a semellanza dos "moais" da illa chilena de Pascua, se alzan desafiantes cara ó ceo, adquirindo pola erosión da chuvia e maila forza do vento estrañas formas antropomórficas e zoomórficas que salpican toda a súa superficie e que debuxan na paisaxe das illas o chamado pola xente de mar o "*Home morto das Sagres*".

O ARQUIPÉLAGO DAS SAGRES

Por suposto, nunca este arquipélago estivo habitado permanentemente, pois as condicións que ofrecen non son as máis axeitadas para o desenvolvemento da actividade humana por mínima e precaria que sexa, nin tan sequera reunindo os anxeos mínimos que os anacoretas precisan. Carecen de árbores e aínda que teñen algúns pequenos

FAUNA GALEGA PARA NENOS GALEGOS

Autores: Estanislao Fernández de la Cigona e Miguel Anxo Pinto Cebrián / Páxinas: 158 / Editorial: AGCE.

É un enfoque moi acertado de trata-la fauna dende un punto de vista diferente e cunha linguaxe sinxela que pode ser interpretada sen demasiado esforzo pola xente miúda. Conxuga o cómic coa parte literaria converténdoo nunha boa ferramenta para introducir ós rapaces no mundo da natureza que teñen máis próxima.

mananciais (polo menos coñecemos un na illa do Sur), nos veráns moi secos chegan a esgotarse por completo.

Vistas dende terra, estas illas enganar ó ollo do observador máis coidadoso que soamente albisca as cristas de rocha que perfilan no horizonte a figura dun home serenamente deitado, pero existen, entre crista e crista, terreos chas dalgunha extensión cubertos de herba no que destacan as grandes matas de *Lavatera arborea* que son os vexetais de máis altura entre os que alí medran, podendo acadar-las 2 m e reunirse formando mestas agrupacións ó pé mesmo dos enfestos penedos. Os troncos secos destes "malvaíscos" xigantes e silvestres, fráxiles e moles, aparecen

O Falconero, visto dende terra, semella unha pirámide núa de vexetación e rodeada sempre de rompentes que imposibilitan o desembarco.

despois formando parte das amplas plataformas dos niños dos corvos mariños ou galos de mar que crían nas covas que se forman nos derrubes dos falos graníticos de máis poderío.

CASE UN CUARTO DE SÉCULO DE VISITAS ESPACIADAS

A primeira vez que visitamos as Sagres mailo Falconero foi no verán de 1977, pero dende entón estivemos neles, polo menos, en oito ocasión diferentes, o que nos permitiu afondar no coñecemento da fauna tan especial destes rochedos que a fan única dentro do conxunto das illas que atopamos

na ría de Arousa, pois só nestes lugares daquel inmenso mar interior, crían tanto o paño europeo *Hydrobates pelagicus* como o corvo mariño cristado ou, como lle chaman na illa de Ons, galo de mar *Phalacrocorax aristotelis*.

A ORNITOFAUNA MARIÑA DAQUELES ROCHEDOS ENFESTOS

O paño europeo *Hydrobates pelagicus*, ó que os nosos mariñeiros coñecen por "ave do mal tempo", pois a súa presenza está ligada sempre coas borrascas máis fortes, unicamente cría, estamos a referirmos, unicamente, ó conxunto da ría de Arousa, no illote Falconero. O primeiro niño desta ave descubrímolos o día 6 de setembro de 1992, no que atopamos nunha fenda situada na parte norte, practicamente inaccesible, un ovo desta especie. O cómputo de parellas elevámonos, naquela ocasión, a 6 ou 8, pois non puidemos, debido a angostura da fenda, pendurada dun perigoso cantil, penetrar no seu interior e pescudar, como era o noso desexo, os efectivos exactos da colonia acabada de descubrir. Seguramente, levaba alí moitos anos, pero ata que nós dimos con ela, agachada secretamente na escuridade profunda daquela greta, ninguén a describira na historia natural de Galicia. As colonias de cría máis próximas de esta especie atopadas igualmente por nós, áchanse, polo norte, no illote Vilán de Fóra, en Camariñas, a máis de 50 Km deste lugar, e polo sur, no illote Agoeira das Cíes, por fóra da ría de Vigo, a case 39 km.

No mesmo lugar onde crían os paños europeos, neste illote piramidal, enfesto e nu, que acadar os 30 m de altura, houbo en tempos dous niños de corvo mariño, que vimos xa no ano 1977, pero que, despois, en 1981, desapareceron para sempre. De tódolos xeitos, o lugar non era moi bo, pois estaba á vista e os niños resultaban facilmente espoliados a pouco que se tivese algunha destreza en andar polas pedras. Polo tanto, o corvo mariño desapareceu como especie nidificante da ría de Arousa a principios da década dos oitenta e nunca máis ninguén atopou un lugar de cría axeitado para esta ave mergulladora ata que en 1996 dimos cos tobos ou covas que agachaban un par de niños que polo seu grande tamaño semellaban ser desta

HOTEL **
CRUCEIRO

Hotel
Cafetería
Restaurante

Tfnos.: 986 543 947

986 524 900

Fax 986 524 911

CASTRELO - BOUZA

Cruce Playas del Facho

36639 CAMBADOS (Pontevedra)

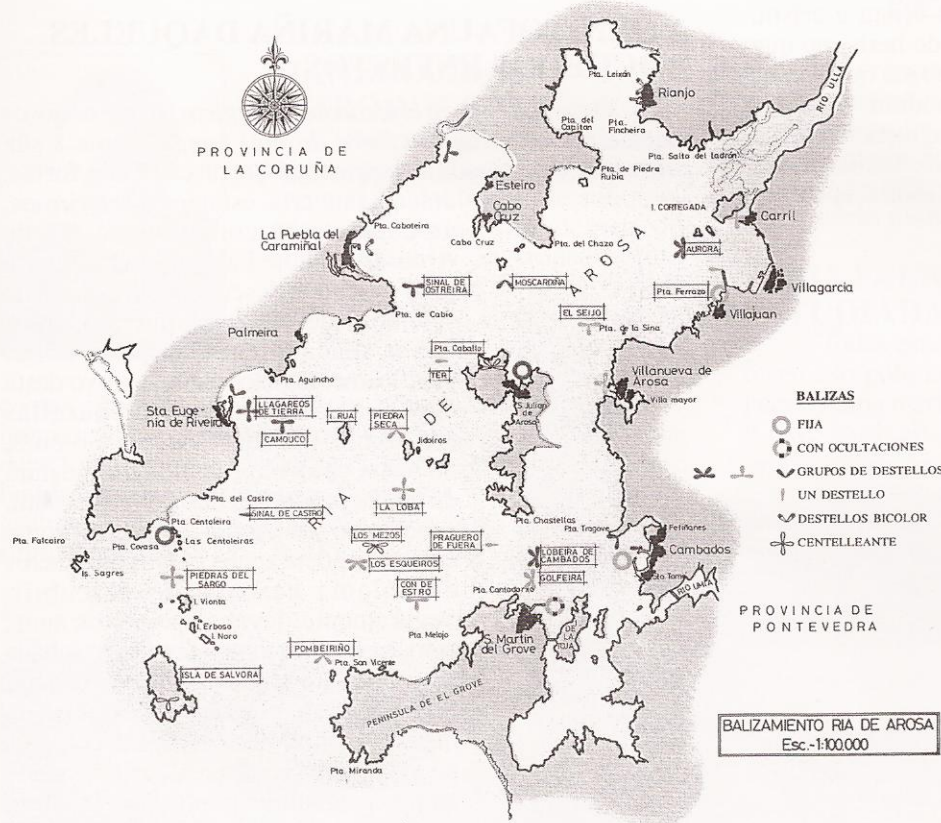

especie e non de gaivota patiamarela *Larus cachinnans* que criaba por todas partes, ocupando, nas Sagres, as praderías,

atopamos un total de 8 ou 9 niños, distribuídos do seguinte xeito: 6 ou 7 na Sagres do Norte e 2 na Sagres do Sur. Aínda

que a temporada de cría xa estaba vencida, pois o mes de agosto resulta a todas luces serodio de máis para a reprodución destas aves. Restos de cáscaras, adultos mortos, plumas mouras por todas partes, certificaban que alí, uns meses antes, a vida na colonia dos corvos mariños bulía naqueles tobos, agora por completo abandonados e silandeiros.

Para rematar este artigo no que proporcionamos novas ata agora non publicadas sobre a reprodución comprobada do corvo mariño cristado na ría de Arousa, queremos salientar, igualmente, a importancia que as Sagres e mailo Falcoeiro teñen na reprodución das gaivotas patiamarelas *Larus cachinnans*: ata 255 parellas (85 en Sagres Norte e 170 na Sagres Sur) censamos no ano 1996, así, como tamén constatámo-la reprodución doutra especie bastante máis escasa: a gaivota escura *Larus fuscus*, da que achamos dúas parellas na Sagres do Sur, naquel mesmo ano.

as furnas, as fendas, as covas, e ata os cumios dos enfestos penedos.

CONFIRMANDO AS NOSAS APRECIACIÓNS

Tivemos que esperar algo máis de catro anos para poder confirmar aquelas primeiras suposicións. O día 29 de agosto de 2000 volvemos ás illas Sagres cunha soa determinación: comproba-la cría efectiva do corvo mariño cristado naqueles illotes.

A nosa pescuda axiña deu os seus froitos. Tal como supoñiamos,

Illas Sagres